

Roman HUSARSKI

MUZUŁMANIE W BUDDYJSKIEJ BIRMIE. GENEZA I OBLICZA KONFLIKTU

Okres prekolonialny

Istnieją rozbieżności w datowaniu pierwszego pojawiania się muzułmanów na terenie dzisiejszej Birmy. Istnieje legenda, że już w VII wieku jeden z synów Imama Alego dotarł do północnego Arakanu¹ sprowadzając na te ziemie islam. Jego rzekomy grób ma się znajdować w pobliżu Maungdaw². Wybrzeże birmańskie mieli też odwiedzać arabscy i perscy kupcy już od VIII wieku. Prawdopodobnie niektórzy z nich osiedlali się m.in. we wspomnianym Arakanie i w ważnych miastach regionu, takich jak Pegu. Jednak po raz pierwszy w birmańskich kronikach muzułmanie pojawiają się dopiero w wieku XI, podczas rządów króla Anawrhaty (1044-1099). Władca skazał dwóch Arabów na śmierć, po tym jak odmówili udzielenia pomocy przy budowie pagody. Pamięć o zamordowanych była pielęgnowana przez mieszkańców wioski, z której pochodzili i ponoć do dziś nikt nie spożywa wieprzowiny w okolicy sakralnej budowli, której budowa została wymuszona³.

Muzułmanie posiadali jednak wiedzę, wyposażenie i technologie, które imponowały władcom zamieszkującym tereny wzdłuż rzek i Irawadi. Z tego powodu pozwalano im osiedlać się w obrębie królestw i zatrudniano ich na monarszych dworach⁴. Islam zaznaczył się szczególnie w historii Arakanu. W dużej mierze za sprawą bliskości Bengalu i Wschodnich Indii, ale nie można pominąć znaczenia arabskich i perskich kupców, którzy osiedlali się na wybrzeżu przypluwając z Zatoki Bengalskiej. Arakan oficjalnie głosił się buddyjskim królestwem jednak za rządów króla Naramekhla (1404-1434)⁵ pojawiły się monety z wykutą szahadą, islamskim wyznaniem wiary. Naramekhla i późniejsi

¹ Choć władze birmańskie zmieniły w 1989 nazwę Arakan na Rakhine, autor decyduje się na używanie starej nazwy, przyjętej przez język polski i nie obciążonej znaczeniem pejoratywnym (Rakhine pochodzi od języka pali i oznacza "Kraję Ogrów").

² Marlar Than, *The origin of Islamic Religion in Myanmar*, http://www.academia.edu/4657059/THE_ORIGIN_OF_ISLAMIC_RELIGION_IN_MYANMAR (20 lipiec 2015).

³ Yegar M., 1972, *The Muslims of Burma. A Study of a Minority Group*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, s 1-2.

⁴ Marlar Than, *The origin of Islamic Religion in Myanmar*, http://www.academia.edu/4657059/THE_ORIGIN_OF_ISLAMIC_RELIGION_IN_MYANMAR (20 lipiec 2015).

⁵ To czy sam Naramekhla dokonał konwersji na islam jest tematem spornym. Z pewnością dobrze poznał tę religię ponieważ ponad 20 lat spędził w muzułmańskim Bengalu na wygnaniu. Argumentem, podnoszonym przez mniejszość muzułmańską w Birmy, przemawiającym za konwersją Naramekhla, jest fakt, że swoim synom nadał klasycznie islamskie imiona.

władcy Arakanu nadawali sobie również muzułmańskie tytuły⁶. Najprawdopodobniej zabiegi te miały na celu zwiększenie prestiżu królestwa, które wzorce czerpało z potężnego zachodniego sąsiada. Zapewne też dobrze kojarzyły się przybywającym do Arakanu kupcom.

Inaczej sytuacja muzułmanów wyglądała pod panowaniem królów birmańskich. Jak zauważył polski birmanista Michał Lubina: "Religia stanowiła potężne źródło uprawomocnienia władcy (...). Życie przytłaczającej większości Birmańczyków było regulowane przez uprawę ziemi i właśnie buddyzm. Mnisi stanowili przez to jeden z najważniejszych filarów państwa, a buddyjski kościół, Sangha, był podporą monarchii"⁷. Islam był sprzeczny z wieloma buddyjskimi ideami. Głosił równość ludzi, co kłóciło się z zhierarchizowaną wizją birmańskiego państwa buddyjskiego. Podważał rolę ascetycznych mnichów, jak i rolę samego władcy, który społeczeństwu jawił się jako ktoś ponad ludzki - urodził się królem, dzięki skumulowaniu wybitnych zasług z poprzednich wcieleń. Te sprzeczności pomiędzy oboma religiami mogły być głównym powodem, dla których niektórzy władcy birmańscy odnosili się niechętnie do wyznawców islamu.

Pierwszym królem, który jawnie dyskryminował muzułmanów był Bayinnaung (1550-1581), założyciel Drugiego Imperium Birmańskiego i bardzo utalentowany wódz, który m.in. pobił Syjam⁸. W 1559 roku władca zobaczył na ulicach Pegu ubój rytualny kozy, co wielce go wzburzyło. Buddyzm zaleca wstrzymywanie się od zabijania wszystkich stworzeń. W kręgu buddyzmu theravada rzeźnicy należeli do wykluczonej kasty i zazwyczaj zamieszkiwali obrzeża miast. Często byli właśnie muzułmanami. Tabu obejmowało ssaki np. już hodowla i ubój drobiu były powszechne⁹. Król Bayinnaung nie tylko zakazał praktyki uboju rytualnego, ale też zmusił muzułmańską społeczność do wysłuchiwania wykładów o buddyjskiej moralności i współczuciu¹⁰.

Za rządów króla Bodawpayia (1782-1819), który podbił Arakan i słynął ze swojego okrucieństwa, doszło do innego incydentu. Władca słysząc, że muzułmanie pręcej zginą niż skalają się zjedzeniem wieprzowiny postanowił podać islam próbie. Zwołał najważniejszych muzułmańskich dygnitarzy ze stolicy (wtedy była to Awa), postawił przed nimi miski z szynką i nakazał konsumpcję pod groźbą śmierci. Do dzisiejszych czasów zachowały się dwie wersje tego wydarzenia. Pierwsza pochodzi z pamiętników Brytyjczyka, którego spędził dwa lata w birmańskim więzieniu i usłyszał omawianą historię od amerykańskiego misjonarza. Muzułmanie mieli w milczeniu spożyć posiłek i w ten sposób uniknąć śmierci¹¹. Druga wersja, dużo mniej znana, promowana jest przez birmańskich muzułmanów.

⁶ Smith M., 1995, *The Muslim Rohingyas of Burma*, Burma Centrum Nederland, Amsterdam, s. 3.

⁷ Lubina M., 2014, *Birma*, Wydawnictwo Trio, Warszawa, s. 33.

⁸ Tamże, s. 25.

⁹ Harris I. 2005, *Cambodian buddhism. History and Practice*, University of Hawai'i Press, Honolulu, s. 79.

¹⁰ Yegar M., 1972, *The Muslims of Burma. A Study of a Minority Group*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, s. 10.

¹¹ Autor w kolonialnym duchu pisze, że takie "obrzydliwe okrucieństwo" było typowe dla birmańskich despotów. Wypowiedź ta jednak nie była daleka od prawdy, Gounger H. 1860, *A Personal Narrative of Two Years' Imprisonment in Burmah*, Woodfal and Kinder, London, s. 96-98.

Nieposłuszni królowi biesiadnicy zostali skazani na śmierć a wkrótce miasto nawiedził straszny sztorm, po którym władca pożałował swojej decyzji. Birmańscy muzułmanie do dziś pielęgnują historię o grupie mudżahedinów (męczenników za wiarę) zabitych przez okrutnego króla. Ich groby mają znajdować się w Amarapurze¹².

Z drugiej strony, w pre-kolonialnej Birmie, zwłaszcza przed podbojem Arakanu, było niewielu muzułmanów. Byli cenieni za swoje umiejętności. Wykorzystywano ich jako tłumaczy (przede wszystkim z perskiego), często służyli też w armii i na królewskich dworach. Zdarzali się też tacy władcy jak Mindon (1853-1878), który nie tylko pomagał muzułmanom budować meczety, ale i sfinansował budowę przystani dla birmańskich muzułmanów w Mekce¹³. Źródłem dzisiejszego konfliktu odnajdziemy przede wszystkim w brytyjskim okresie kolonialnym.

Okres kolonialny

Po trzech zwycięskich wojnach (1826, 1853, 1886) Brytyjczycy zajęli całą Birmę (jednocześnie wyznaczyli jej dzisiejsze granice). Jednak przeciętny Birmańczyk miał niewielkie szanse na bezpośredni kontakt z europejskim nadzorcą - Brytyjczycy rządili bowiem rękami Indusów i innych mniejszości etnicznych. Od początku swojej obecności, kolonizatorzy sprowadzali masowo mieszkańców Indii do pracy, wojska i administracji państwowej. Dużą część, napływających pracowników z Indii, przynajmniej połowę, stanowili muzułmanie¹⁴. Brytyjczycy woleli też zatrudniać przedstawicieli mniejszości etnicznych. Birmańczycy nagle stali się najmniej uprzywilejowaną grupą w swoim własnym kraju - zostali wykluczeni ekonomicznie i językowo. Dodatkowym dyshonorem był dla nich fakt, że Birma została podłączona pod administrację indyjską, jako jej kolejna prowincja¹⁵.

Napięcia pomiędzy Birmańczykami a Indusami zaczęły rosnać w latach 20. wraz ze wzrostem świadomości narodowej i pojawieniem się ruchów społecznych walczących o niezależność (najważniejszym był ruch *thakinów*, z którego wyłonią się przyszli liderzy kraju)¹⁶. W 1930 i 1938 roku doszło do krwawych zamieszek wymierzonych w emigrantów, przy czym drugi incydent skierowany był nie tyle w Indusów, co konkretnie w muzułmanów. Pretekstem do wszczęcia zamieszek była publikacja pamfletu ośmieszającego Buddę przez islamskiego publicystę¹⁷. Przyczyną rosnącej nienawiści do muzułmanów było jednak dużo więcej.

Wiele kontrowersji wzbudzały mieszane małżeństwa. Muzułmanie przyjeżdżający do Birmy często brali lokalne kobiety za żony. Większość z nich nie

¹² Yegar M., 1972, *The Muslims of Burma. A Study of a Minority Group*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, s. 12-13.

¹³ Tamże, s. 9 -11.

¹⁴ Yegar M., 1972, *The Muslims of Burma. A Study of a Minority Group*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, s. 31.

¹⁵ Lubina M., 2014, *Birma*, Wydawnictwo Trio, Warszawa, s. 63, 82-85, Lubina M., 2014, *Birma: centrum kontra peryferie. Kwestia etniczna we współczesnej Birmie (1948-2013)*, KONTEkst, Kraków, s. 60-69.

¹⁶ Tamże, s. 69-71.

¹⁷ Charney W. M., 2009, *A History of Modern Burma*, Cambridge University Press, Cambridge, s. 48.

uważała małżeństwa za pełnoprawne, dopóki kobieta nie nawróciła się na islam. W wypadku śmierci męża wdowa, jeśli nie była muzułmanką, miała problem z otrzymaniem spadku, a jeżeli była jego pełnoprawną żoną (rzadszy przypadek) to i tak otrzymywała dużo mniej niż przysługiwałoby jej według tradycji buddyjskiej. Wielu muzułmanów po kilku latach pracy w Birmie powracała do Indii, zostawiając swoje partnerki, które nie traktowali jako pełnoprawne żony z powodu innej religii. Zarówno małżeństwa mieszane jak i gorsze traktowanie kobiet przez muzułmanów wzbudzało powszechne oburzenie wśród Birmańczyków. W 1935 roku w nacjonalistycznej birmańskiej prasie, jeden z autorów pisał o muzułmanach, że „zabrali w posiadanie nie tylko nasze bogactwo, ale też żony i córki”. Takie poglądy w tamtym okresie były już powszechne¹⁸.

W wyniku zamieszek z lipca 1938 roku, oprócz meczetów (aż 113 zostało podpalonych), ucierpiały przede wszystkim muzułmańskie sklepy i targowiska¹⁹. Ekonomiczne wykluczenie było głównym motorem rosnącej nienawiści. Podczas II wojny światowej setki tysięcy Indusów opuściło kraj w obawie przed reperkusjami i zemstą ze strony Birmańczyków. Nie bezpodstawnie. O morderstwo z zimną krwią muzułmańskiego szefa wioski oskarżony został nawet sam bohater walk o niepodległość, Aung San. Ze względu na jego popularność Brytyjczycy nie zdecydowali się podać go pod sąd, a wkrótce zresztą (1948) oddali władzę. Dzisiejsza społeczność muzułmanów często przytacza ten incydent, jako dowód na to, że gwałcenie ich praw było wpisane od początku w niepodległą Birmę. Należy też zwrócić uwagę, że wielu muzułmanów (choć nie wszyscy) podczas wojny, pozostawało wiernymi brytyjskim sztandarom²⁰. Birmańczykom wyznawcy proroka Mahometa będą się kojarzyć w dużej mierze z brytyjskim najeźdźcą - i nie będzie to dobre skojarzenie.

Niepodległa Birma

Generał Aung San nie doczekał niepodległości, a jego zabójstwo sprawiło, że proponowana przez niego wizja państwa jako federacji i w zgodzie z mniejszościami etnicznymi zaczęła blaknąć. Kraj pogrążył się w wojnie domowej, a politykę zdominowana była przez przemoc²¹. Już w pierwszych miesiącach niepodległości wyłonił się cały szereg różnych organizacji muzułmańskich. Część z nich była związana z grupą etniczną np. Muzułmanie Mon. Często kierowały nimi sprzeczne interesy. Na przykład w Arakanie byli muzułmańscy nacjonaliści, którzy walczyli o niepodległość, ale też tacy, którzy pod wodzą popularnego muzyka Jafar Hussaina (Jafar Kawwal) ogłosili dżihad (świętą wojnę) i rozpoczęli walkę o islamskie państwo. W tym samym regionie bili się też buddyści m.in. pod wodzą

¹⁸ Yegar M., 1972, *The Muslims of Burma. A Study of a Minority Group*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, s. 32-37, Cyt. s. 36.

¹⁹ Tamże s. 37.

²⁰ Smith M., 1995, *The Muslim Rohingyas of Burma*, Burma Centrum Nederland, Amsterdam, s. 5-6.

²¹ Charney W. M., 2009, *A History of Modern Burma*, Cambridge University Press, Cambridge, s. 72-78.

mnicha U Seindy²². Muzułmanie byli obecni także w ruchu *thakinów* i znaleźli się też w nowym rządzie²³.

Chaotyczne rządy premiera U Nu i jego próby ustanowienia buddyzmu religią państwową nie tylko nie poprawiły sytuacji, ale i umacniły nieprawdziwy podział na buddyjskich Birmańczyków i niebuddyjskie mniejszości²⁴. W stolicy kraju dochodziło stale do przepychanek i napięć pomiędzy religiami. W 1961 roku uzbrojeni mnisi zajęli budowę nowego meczetu na obrzeżach Rangun. Musiała interweniować policja, a protestujący podpalili meczet i okoliczne sklepy, zginęli ludzie²⁵. Anarchia i wojna domowa doprowadziły do wzrostu znaczenia armii, która po sukcesach militarnych coraz bardziej zbliżała się do polityki. W latach 50. rola mudzahedinów i wszystkich zbrojnych organizacji islamskich została znacznie ograniczona²⁶. W 1958 roku wojsko dokonało zamachu stanu, ale po dwóch latach oddało władzę. W 1962 roku generałowie przekonani, że demokratyczne rządy się nie sprawdzają, po raz drugi dokonali zamachu stanu. Tym razem władzy już nie oddano²⁷.

W pierwszych latach rządów, Generał Ne Win przywołał idee świeckiego państwa Aung Sana (ale nie idee państwa jako federacji, której rządy armii były zaprzeczeniem). W rzeczywistości była to polityka wymierzona w U Nu, ale została pozytywnie przyjęta przez wiele muzułmańskich stowarzyszeń. Ne Win zdjął zakaz uboju rytualnego, a nawet ustanowił Święto Ofiar (*Id al-Adha*) świętem narodowym. Nakazał też buddyjskiej sandze pozbycie się fałszywych mnichów²⁸. Politykę generała dobrze podsumowują jego własne słowa o tym, że "dla Armii ważne jest by trzymać brodatych kolesi (czyt. muzułmanów) z dala od łysych kolesi (czyt. mnichów buddyjskich)"²⁹. Te słowa dobrze pokazywały zresztą stosunek generała do religii w ogóle.

Sytuacja dla muzułmanów drastycznie pogorszyła się wraz z objęciem władzy przez nową juntę pod przewodnictwem generała Than Shwe w 1988 roku. Polityka birmanizacji mniejszości etnicznych, choć obecna we wcześniejszych latach, teraz stała się dominującą. W myśl tej idei być Birmańczykiem to być buddystą, a mniejszości religijne, to zagubione owce, które na skutek działań zagranicznych mocarstw i kolonializmu oddaliły się od prawdy. Dlatego np. na terenach

²² Smith M., 1995, *The Muslim Rohingyas of Burma*, Burma Centrum Nederland, Amsterdam, s. 7.

²³ Najważniejszym muzułmaninem pełniącym ważne państwowe stanowiska w latach 50. był U Raschid, który był aktywnym członkiem narodowego ruchu *Thankinów*. Podczas II wojny światowej wyjechał do Indii, ale wrócił do Birmy na prośbę Aung Sana, Yegar M., 1972, *The Muslims of Burma. A Study of a Minority Group*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, s. 81

²⁴ Lubina M., 2014, *Birma: centrum kontra peryferie. Kwestia etniczna we współczesnej Birmie (1948-2013)*, KONTEKST, Kraków, s. 104.

²⁵ Smith M., 1995, *The Muslim Rohingyas of Burma*, Burma Centrum Nederland, Amsterdam, s. 100-104.

²⁶ Lubina M., 2014, *Birma: centrum kontra peryferie. Kwestia etniczna we współczesnej Birmie (1948-2013)*, KONTEKST, Kraków, s. 127.

²⁷ Lubina M., 2014, *Birma*, Wydawnictwo Trio, Warszawa, s. 63, 182-163.

²⁸ Charney W. M., 2009, *A History of Modern Burma*, Cambridge University Press, Cambridge, s. 117-119, Yegar M., 1972, *The Muslims of Burma. A Study of a Minority Group*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, s. 93.

²⁹ Cyt. za. Taylor R., 2015, *General Ne Win: A Political Biography*, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, s. 521.

chrześcijańskich Kaczinów zaczęto ścinać krzyże by w ich miejsca postawić buddyjskie pagody. Analogicznie w Arakanie niszczone meczety. Zaczęto również przymuszać dzieci z terenów etnicznych by odbywały okres nowicjatu w klasztorach (tradycyjnie każdy buddysta w Birnie powinien taki okres przejść przynajmniej dwa razy w życiu)³⁰. Prozelityzm rządu posunął się do tego stopnia, że w niektórych miejscach w Birnie za nawrócenie na buddyzm chłop mógł dostać w zamian bawoła rzecznoego, a zwierze to ma na birmańskiej wsi dużą wartość³¹.

Za rządów nowej junty ponownie do głosu doszły bardziej radykalne ruchy buddyjskie. W 1997 roku z powodu plotki o gwałcie dokonany przez muzułmanina przez kraj przetoczyły się protesty wymierzone w wyznawców islamu. W samym Mandalay podpalono 18 meczetów i zniszczono wiele domów należących do muzułmanów. Na ulicach palono Koran i głoszono antyislamskie hasła. Wojsko opanowało protesty, ale pojawiło się wiele głosów, że za plotką o gwałcie może stać sam rząd, który przez islamofobiczne awersje chce kierować opinią publiczną, odwracając jej uwagę od kiepskiej sytuacji ekonomicznej przeciętnych Birmańczyków³².

W 2001 roku doszło do kolejnych krwawych zamieszek w Taungoo. Przyczyną miał być fakt wysadzenia przez afgańskich talibów posągów buddyjskich w Bamiyanie. W odpowiedzi na to tłum prowadzony przez buddyjskich mnichów zniszczył zabytkowy meczet w Taungoo. Krwawy protest przeniósł się na cały region, podpalono wiele muzułmańskich domów, w sumie a około 200 muzułmanów zostało zlinczowanych. Po raz kolejny pojawiło się podejrzenie, że za zamieszkami może stać armia, gdyż mnisi dowodzący protestami posiadali krótkofalówki, dostępne normalnie tylko służbom mundurowym³³. To jak bardzo sytuacja zrobiła się napięta w całym kraju, najlepiej pokazują zamieszki w Arakanie, które rozpoczęły się tego samego roku od kłótni pomiędzy muzułmanami a buddystami o... niezapłacone ciastka³⁴.

Przykładem wiodącego głosu buddyjskiej islamofobii jest mnich U Wirathu. Przez swoich zwolenników nazywany był najpierw "Walczącym Mniczem", później sam nazwał się buddyjskim bin Ladenem. Wzywa do bojkotowania muzułmańskich produktów i sklepów. Samych wyznawców islamu przyrównywał do wściekłych psów i uważa, że są zagrożeniem dla birmańskich kobiet i dharmy, buddyjskiego prawa. Muzułmanów oskarżał też o sankcje, które USA miało nałożyć na Birnę z powodu obecności w kraju Al-Kaidy - była to oczywiście czysta demagogia. U Wirathu pomimo, że za swoje pełne nienawiści kazania został

³⁰ Rogers B., J. Woodrum, 2010, *Than Shwe: Unmasking Burma's Tyrant*, Silkworm Book, Chiang Mai, s. 145-147.

³¹ Lubina M., 2014, *Birma: centrum kontra peryferie. Kwestia etniczna we współczesnej Birnie (1948-2013)*, KONTEkst, Kraków, s. 218.

³² Minorities At Risk Project, *Chronology for Rohingya (Arakanese) in Burma*, <http://www.cidcm.umd.edu/mar/chronology.asp?groupId=77501> (20 lipiec 2015).

³³ Sanoaung, *Masjids damaged by SPDC THUGS in Taungoo*, <https://sanoaung.wordpress.com/2010/03/07/masjids-damaged-by-spdc-thugs-in-taungoo-english/> (20 lipiec 2015).

³⁴ Asif A., *Burma: Planned Religious And Racial Riots Against Muslims: A Historical Overview*, <http://dbsjeyaraj.com/dbsj/archives/8539> (20 lipiec 2015).

uwięziony na kilka lat, przyczynił się do rozpropagowania skrajnie islamofobicznych poglądów. W latach 90. w Birmie pojawiło się mnóstwo pamfletów wymierzonych w islam i wzrosła popularność buddyjskiego "Ruchu 969", którego celem jest zwalczanie religii Mahometa³⁵.

Jednak żadna mniejszość etniczna nie ucierpiała tak bardzo jak Rohingya, zamieszkujący Arakan. Junta odmówiła im prawa do bycia legalną mniejszością i określiła ich "emigrantami z Bangladeszu". Pomijając dyskusję o historyczne racje (sami zainteresowani uważają się za potomków arabskich kupców) to byłiby oni nielegalnym emigrantami... od przynajmniej stu lat. Ponadto birmański rząd w 1961 roku podpisał zawieszenie broni z partyzantami Rohingja - dziś ten pakt jest przypominany przez działaczy muzułmańskich jako dowód na uznanie istnienia mniejszości³⁶.

Junta jednak kilkakrotnie dążyła do pozbycia się tej ludności. Setki tysięcy ludzi opuściło Birmę w 1978 i 1991 roku. Za drugim razem Rohingja uciekli do Bangladeszu³⁷. Ci, co zdecydowali się pozostać w Birmie pozbawieni są praw obywatelskich m.in. nie mają prawa do wolnego przemieszczania się, do nauki i do praktykowania własnej religii. Ich majątki są konfiskowane. Są prześladowani nie tylko z powodu religii, ale też z powodu koloru skóry - jeden z birmańskich konsulów "przeciwstawił ich "ciemnoliwkową" skórę "delikatnej i jasnej" cerze rodowitych Birmańczyków"³⁸. ONZ uznało ich za jedną z najbardziej prześladowanych mniejszości na świecie.

Pomimo politycznej odwilży, którą można w Birmie zaobserwować od wypuszczenia najsłynniejszej birmańskiej opozycjonistki Aung San Suu Kyi w 2011 roku, nastroje antyislamskie w kraju nie zelżały. Świadczą o tym choćby kolejny spektakl nienawiści w Arakanie w lipcu i sierpniu 2012 roku wymierzony w Rohingya, który w konsekwencji rozlał się na całą Birmę i stał się czysto antymuzułmański. Szanse na zmianę podejścia władz są znikome, gdyż ciągle rządzą w większości ci sami ludzie, co za generała Thana Shwe. Idea wielkiej buddyjskiej Birmy pozostaje wciąż aktualna. Birmańscy nacjonaliści, którzy chętnie przywołują postacie birmańskich królów, mogą w ten wybiórczy sposób uzasadniać swój stosunek do islamu.

Po rozruchach w Arakanianie za muzułmanami nie ujęła się też Aung San Suu Kyi - najprawdopodobniej z powodu obawy utraty poparcia w społeczeństwie, którego nastroje obecnie są wyjątkowo islamofobiczne. W konsekwencji birmańska noblistka straciła wsparcie międzynarodowych aktywistów na rzecz praw człowieka. Od 2010 roku na wolności przebywa też wspomniany mnich U Wirathu.

³⁵ Ozturk C., *Myanmar's Muslim sideshow*,

http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/EJ21Ae01.html (20 lipiec 2015), Beech H., *The Face of Buddhist Terror*. <https://www.colombotelegraph.com/index.php/full-text-of-the-banned-time-story-the-face-of-buddhist-terror/> (20 lipiec 2015).

³⁶ Smith M., 1995, *The Muslim Rohingyas of Burma*, Burma Centrum Nederland, Amsterdam, s. 8.

³⁷ Jak pisze Michał Lubina był to jedyny przypadek w dziejach exodusu do Bangladeszu, co pokazuje jak zła była sytuacja Rohingya, Lubina M., 2014, *Birma: centrum kontra peryferie. Kwestia etniczna we współczesnej Birmie (1948-2013)*, KONTEkst, Kraków, s. 218-219.

³⁸ Cyt. za. Góralczyk B., 2010, *Złota ziemia roni łzy. Esej birmański*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa, s. 69.

Obecnie swoje wykłady rozprzestrzenia w Internecie: poprzez youtube i facebook. Na najsłynniejszym portalu społecznościowym ma już ponad 40 tysięcy polubień³⁹.

Bibliografia

Źródła internetowe

- Asif A., *Burma: Planned Religious And Racial Riots Against Muslims: A Historical Overview*, <http://dbsjeyaraj.com/dbsj/archives/8539> (20 lipiec 2015).
- Beech H., *The Face of Buddhist Terror*.
<https://www.colombotelegraph.com/index.php/full-text-of-the-banned-time-story-the-face-of-buddhist-terror/> (20 lipiec 2015).
- Lubina M., *Arakan w ogniu. Zamieszki etniczne w Birmie*. <http://www.polska-azja.pl/2012/06/11/m-lubina-arakan-w-ogniu-zamieszki-etniczne-w-birmie/> (20 lipca 2015)
- Lubina M., *Piękna paprotka. Prezydenckie szanse Aung San Suu Kyi*, <http://www.polska-azja.pl/2015/03/02/m-lubina-piekna-paprotka-prezydenckie-szanse-aung-san-suu-kyi/> (20 lipca 2015)
- Minorities At Risk Project, *Chronology for Rohingya (Arakanese) in Burma*, <http://www.cidcm.umd.edu/mar/chronology.asp?groupId=77501> (20 lipiec 2015).
- Ozturk C., *Myanmar's Muslim sideshow*, http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/EJ21Ae01.html (20 lipiec 2015),
Sanooaung, *Masjids damaged by SPDC THUGS in Taungo*, <https://sanooaung.wordpress.com/2010/03/07/masjids-damaged-by-spdc-thugs-in-taungoo-english/> (20 lipiec 2015).
- Than M., *The origin of Islamic Religion in Myanmar*, http://www.academia.edu/4657059/THE_ORIGIN_OF_ISLAMIC_RELIGION_IN_MYANMAR (20 lipiec 2015).
- Charney W. M., 2009, *A History of Modern Burma*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Dziewanowski K., 1989, *Brzemię białego człowieka. Jak zbudowano Imperium Brytyjskie*, Czytelnik, Warszawa.
- Gounger H. 1860, *A Personal Narrative of Two Years' Imprisonment in Burmah*, Woodfal and Kinder, London.
- Góralczyk B., 2010, *Złota ziemia roni łzy. Esej birmański*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa.
- Harris I. 2005, *Cambodian buddhism. History and Practice*, University of Hawai'i Press, Honolulu.
- Husarski Roman, 2013, *Rangun - mozaika religijna byłej stolicy Birmy*, [w:] Zuzanna Żbik (red), *Zeszyty Dalekowschodnie*, Rada Kół Naukowych UJ, Kraków.
- Larkin Emma, 2013, *Spustoszenie. Nieopowiedziana historia o katastrofie i dyktaturze wojskowej w Birmie*, Czarne, Wołowiec.
- Lubina M., 2014, *Birma*, Wydawnictwo Trio, Warszawa.
- Lubina M., 2014, *Birma: centrum kontra peryferie. Kwestia etniczna we współczesnej Birmie (1948-2013)*, KONTEkst, Kraków.

³⁹ Sprawdź: <https://www.facebook.com/pages/Wira-Thu/568228566538397>.

- Rashid A., 2003, *Narodziny wojującego islamu w Azji Środkowej*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa.
- Rogers B., Woodrum J., 2010, *Than Shwe: Unmasking Burma's Tyrant*, Silkworm Book, Chiang Mai.
- Smith M., 1995, *The Muslim Rohingyas of Burma*, Burma Centrum Nederland, Amsterdam.
- Taylor R., 2015, *General Ne Win: A Political Biography*, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore.
- Walton M. J., 2012, *Politics in the Moral Universe: Burmese Buddhist Political Thought*, University of Washington, Washington.
- Yegar M., 1972, *The Muslims of Burma. A Study of a Minority Group*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden.

SUMMARY

The aim of this article is to present contemporary conflict between Muslims and - Buddhists in Burma. Understanding the problem is not possible without presenting the colonial past of this country and its ethnic diversity. Burma is inhabited by over 100 nationalities and social divisions date back to the creation of the first Burmese Empire. In addition, today we can observe radicalization of Theravada Buddhists Theravada world, for example by symposia and conferences published by radical monks, warning against the threat of Islam. In Burma leading figure objecting to the presence of Muslims is a monk U Wirathu. His nationalist "969 Movement" is known for its acts of vandalism against religious minorities. Writing about the situation of Muslims in Burma we can not forget about the situation Rohingya, which the UN has described as "the most persecuted ethnic group in the world".

Keywords: Burma, Islam, Buddhism, Rohingya, U Wirathu.

